

Z P R Á V Y A R E C E N Z E

VÝZNAMNÉ VÝROČÍ VLADIMÍRA JÚVY

V životě společnosti i jednotlivce se vyskytují data, která zahajují nejen nová období, ale jsou také v každodenním shonu a chvatu příležitostí k zastavení: k poohlédnutí a ke zhodnocení uplynulé cesty. Takovým datem v životě profesora dr. Vladimíra Jůvy, DrSc., je 14. prosinec 1985. Právě v tento den, před šedesáti lety, se narodil. Již předem můžeme říci, že dosavadní prožitá léta, ve kterých Vladimír Jůva studoval, získával životní zkušenosti, rozvíjel pedagogickou školní i mimoškolní praxi i teorii, byla léta, v nichž postupně dozrával ve výraznou osobnost současné české pedagogiky.

Položme si otázku, kde lze najít kořeny tohoto zjištění, z čeho tato skutečnost vyrůstala a vyrůstá.

Životní dráhu profesora Jůvy v první řadě charakterizuje bohatá pedagogická praxe. Ústrojně k ní vedlo již rodinné prostředí, z něhož čerpal podněty od svého otce, původně stavebního inženýra, později profesora meliorací na VUT a VŠZ v Brně. Odtud pak vedla cesta přes studia na reálném gymnáziu a filozofické fakultě k funkci středoškolského profesora (působil 4 roky na pedagogickém gymnáziu v Kroměříži), odborného pracovníka ve Výzkumném ústavu pedagogickém v Brně (zde rovněž pracoval 4 roky) až k funkci profesora na filozofické fakultě UJEP. Na fakultě, kde působí od roku 1957, prošel všemi kategoriemi vysokoškolského učitele a získal všechny vědecké hodnosti.

Počátky působení na fakultě mají svou stránku výchovně vzdělávací a stránku organizační. Pokusme se alespoň na vybraných faktech tyto dva aspekty činnosti dokumentovat. Podíváme-li se na práci organizační, vidíme, že rozhodujícím způsobem se jubilat podílel na budování samostatné katedry pedagogiky, a to výběrem kádrů, koncepcí celé práce a základním materiálním vybavením katedry. Hodnotíme-li toto úsilí, vyvstane před námi nesmírná obětavá organizační práce, která se tají v bezpočtu hodin a hodin. Katedra pedagogiky byla vybudována a díky Vladimíru Jůvovi dnes představuje výraznou brněnskou pedagogickou školu. Současně s výstavbou katedry v letech 1962–1966 působil také ve funkci proděkana pro pedagogickou činnost a napomáhal tak zkvalitnění výchovně vzdělávacího procesu na filozofické fakultě. Díky této rozsáhlé práci zaujímá dnes katedra pedagogiky postavení, které jí na fakultě i mimo ni právem náleží.

Obraťme nyní pozornost na vlastní pedagogickou práci. Výchova a zkvalitňování budoucích pedagogů stálo vždy v popředí zájmu Vladimíra Jůvy. Vždyť veškerá organizační práce k tomuto cíli směřovala. Zamysleme-li se nad tím, jak velký počet pedagogů vychoval nejen na filozofické a přírodovědecké fakultě v Brně, ale i v Olomouci, ať už na společném základě, později ještě na odborné katedře, v dálkovém

studiu a ve studiu postgraduálním, zůstaneme v úžasu stát. K této práci pak také přistoupila v posledních deseti letech systematická starost o výchovu pedagogických odborníků. Profesor Jůva se věnoval a věnuje velmi pečlivě aspirantům, od roku 1972 předsedá komisi pro obhajoby kandidátských prací a zasedá v komisi expertů MŠ CSR pro obor pedagogika, jejímž je členem. Znovu i zde čas věnovaný jeho svěřením v konzultacích a čas věnovaný posuzování prací je účtyhodný, neboť je nejen vedoucím, ale i oponentem mnoha kandidátských disertací a doktorských prací jak českých, tak i slovenských. Vynikající výsledky v této oblasti nejsou nahodilé, o čemž svědčí předkládané práce, které dosahují vysoké ideové i odborné úrovně, ale jsou i dokladem cílevědomé, odpovědné a pečlivé práce a promyšleného a citlivého vedení. Uvedené kvality se v plné míře uplatňují v jakékoliv Jůvové práci a jsou proto pro něho charakteristické také jako pro člověka.

Řekli jsme, že prof. Jůva zasahuje podnětně nejen do pedagogické praxe, ale i do pedagogické teorie. Soustředíme se proto nyní na jeho činnost vědeckou. Podíváme-li se na tuto činnost, zjišťujeme, že má rozsáhlý záběr, a že se na ni rovněž cílevědomě a systematicky připravoval. Již jeho studia ukazují, že si vytvořil široké zázemí, které mu umožnilo prakticky obsáhnout celou pedagogickou problematiku. S tím záměrem studoval filozofii, historii, pedagogiku, psychologii, muzikologii a vykonal státní zkoušku ze hry na housle a ze sólového zpěvu na konzervatoři. Jeho zájmy se v pedagogické teorii posléze ustálily a směřují trvale k problematice dějin výchovy, k obecné pedagogice a teorii výchovy. Uvedený vědecký zájem lze doložit rozsáhlou publikační činností, ať již časopiseckou nebo knižní. Dosud vyšlo z pera autora osm knižních prací, 33 skript, 132 studií ve sbornících a časopisech, 56 zpráv a recenzí a další drobnější příspěvky v denním tisku. Všimneme-li si alespoň některých publikací knižních, vidíme, že v roce 1967 vyšel spis *Die ästhetische Erziehung der Jugend I* (v roce 1969 vyšel II. díl), v roce 1977 *Pedagogika jako věda*, v roce 1979 *Základy estetické výchovy*, v roce 1980 *Kapitoly z morální pedagogiky*, v roce 1981 *Vysoká škola a výchova a Dějiny pedagogiky*, v roce 1982 *Úvod do srovnávací pedagogiky* (spoluautor Čestmír Liškař), v roce 1983 *Úvod do teorie výchovy*, v roce 1984 *Mimoškolní výchova dospělých atd., atd.* Již tento částečný chronologický výběr děl, která jsou vyhledávaným studijním materiálem, ukazuje, že autor uvedené vědní oblasti sleduje, rozšiřuje a prohlubuje v nich své poznání, doplňuje je výzkumy, aby výsledky bádání napomáhaly co nejvíce praxi. Výsledky vědecké práce jsou tak zpřístupňovány nejen prostřednictvím tisku, ale jsou také prezentovány na četných domácích i zahraničních konferencích, sympóziích a kongresech.

Jakákoliv vědecká vystoupení profesora Jůvy mají své charakteristické znaky, které ho zařazují do jednotné linie českého klasického pedagogického myšlení. Ve shodě s touto linií přistupuje k řešení problémů historicky, aby na základě této analýzy pak provedl novou syntézu věd, vytvořil nový systém a posunul tak pedagogické myšlení znovu o kousek dopředu a umožnil praxi lepší orientaci v pedagogické skutečnosti. Jakoby touto metodou přetavil myšlenku našeho klasika o tom, že „poznání dějepisné je nejkrásnější část vzdělání a takřka oko celého života“, neboť se „stává kořením vážnějších studií“.

Rozsáhlá pedagogická činnost jak praktická, tak i teoretická nezabraňuje profesoru Jůvovi ani v tom, aby aktivně nepracoval politicky a veřejně. Jako člen strany zastával mnohé významné funkce na fakultě a působil a působí jako lektor v Domě politické výchovy. Od roku 1958 aktivně pracuje v Socialistické akademii, a to jako člen pléna MěV a jako předseda sekce pedagogiky a jako lektor. Je třeba v této souvislosti připomenout, že to byla právě osobnost profesora Jůvy, která napomohla osamostatnění této sekce a vytvořila podmínky pro zavedení otevřeného pracovního systému, který je přístupný všem novým podnětům. Je rovněž aktivním členem Československé pedagogické společnosti, v níž byl pověřen vedením sekce dějin a srovnávací pedagogiky. Významná je také jeho činnost v krajské radě mimoškolní výchovy a vzdělávání při JmKNNV, kde pracuje od roku 1973 jako předseda. Z titulu této funkce je pak od roku 1983 členem Ústřední rady mimoškolní výchovy a vzdělávání při ministerstvu kultury. Za politickou, lektorskou a organizátorskou činnost v systému mimoškolní výchovy a vzdělávání mu byl v roce 1979 udělen titul „vzorový pracovník kultury“. Vysoká ocenění a čestná uznání dosáhl také ve všech uvedených oblastech výchovně vzdělávací práce školní i mimoškolní (stříbrné medaile FF a UJEP, čestná uznání KSC, čestná uznání ÚV SAK ČR a ČSSR).

Při příležitosti 60. narozenin profesora Jüvy nelze nevpomenout, že neoddělitelnou částí jeho osobnosti je hluboký a zasvěcený zájem o kulturu, jak to také naznačuje celá jeho činnost. To vše řadí Vladimíra Jüvu mezi přední československé odborníky v pedagogice, jež promlouvají svou prací a svým občanským profilem nejen k socialistickému dnešku, ale formují také náš zítřek. *Zdenka Veselá*

ZIVOTNÍ JUBILEUM LILI MONATOVÉ

V srpnu 1985 oslavila významné životní jubileum přední reprezentantka naší teoretické pedagogické fronty prof. PhDr. Lili Monatová, DrSc., dlouholetá pracovnice katedry pedagogiky na filozofické fakultě Univerzity J. E. Purkyně v Brně. Svým dílem na poli obecné pedagogiky, pedagogiky předškolní i pedagogiky speciální položila významné základy brněnské pedagogické školy, odchovala mnoho úspěšných a obětavých žáků a svými podněty inspirovala mnoho teoretických prací i praktických výchovně vzdělávacích opatření.

Narodila se 7. srpna 1925 v Brně, kde také absolvovala obecnou školu a reálné gymnázium. Na filozofické fakultě UJEP studovala jednak učitelství (češtinu a ruštinu), jednak vědecký směr (psychologii a pedagogiku) a toto studium zakončila v roce 1952 doktorátem. V roce 1968 dosáhla na filozofické fakultě Univerzity J. A. Komenského v Bratislavě kandidatury pedagogických věd, habilitovala se před vědeckou radou filozofické fakulty Univerzity J. E. Purkyně v Brně a v roce 1974 byla jmenována docentkou pro obor pedagogika. V roce 1984 úspěšně obhájila doktorskou disertaci na filozofické fakultě Univerzity Karlovy v Praze.

Celá její činnost je spjata s katedrou pedagogiky na filozofické fakultě UJEP v Brně, na které působí od roku 1953. Stála při zrodu této katedry, vytvářela první základy její pedagogické činnosti a intenzivně se podílela na tvorbě jejího vědeckého profilu. Široká je její výuková činnost; koná přednášky a semináře z metodologie pedagogiky, ze speciální pedagogiky, z pedagogiky předškolní i z pedagogické psychologie. Zajišťuje odborné praxe posluchačů pedagogiky, obětavě konzultuje jejich seminární a diplomové práce a po léta vede diplomový seminář. Velkou zásluhu má na úspěšném rozvoji studentské vědecké a odborné činnosti v oboru pedagogika, pravidelně vede několik soutěžních prací a po řadu let je předsedkyní fakultní poroty SVOČ a členkou poroty celostátní. Po léta zároveň pracovala jako vedoucí učitel studijní skupiny. Vždy se snaží přiblížit studentům, pracovat s nimi individuálně a diferencovaně a dosahuje pozoruhodných výchovných a vzdělávacích výsledků. Vede studenty k aktivní činnosti ve společenských organizacích i na veřejnosti a zapojuje je přirozenou cestou do celospolečenského dění.

Významné výsledky má i v přípravě pedagogických odborníků. Již dlouhou dobu se věnuje práci s aspiranty v oboru pedagogika, vychovává je k vědecké odpovědnosti, angažovanosti i k zaujetí pro vědu a citlivě je vede jak po stránce ideové a obsahové, tak po stránce metodologické. Obětavě působí i v komisi pro kandidátské obhajoby z oboru pedagogika při filozofické fakultě UJEP a je častou oponentkou kandidátských disertací z pedagogiky i v jiných českých a slovenských komisích.

Rozsáhlá a úspěšná je její činnost vědecká a výzkumná. Její práce se soustřeďuje do tří základních problémových okruhů. Ústřední problematikou, které se věnuje od padesátých let, je teorie rozumové výchovy, a to zvláště u dětí předškolního a mladšího školního věku. V této oblasti konala řadu výzkumů a uveřejnila četné původní studie, knižní publikace i učební texty. Na problematice rozumové výchovy získala doktorát, kandidaturu i docenturu a na základě obhajoby teoretické knižní monografie *Otázky rozumové výchovy* (1978) dosáhla v roce 1984 hodnosti doktorky pedagogických věd.

Druhým okruhem jejího trvalého vědeckého zájmu je předškolní pedagogika. V této oblasti má rozsáhlé domácí i zahraniční zkušenosti, vychovala mnoho odborníků a má široký okruh spolupracovníků. Její statě pravidelně vycházejí v *Předškolné výchově*, ve sbornících i v syntetické podobě jako učebnice a studijní texty